

PT

Gian Vittorio Caprara

Guido Alessandri

Patrizia Steca

Positiviteitstest

Handleiding



AMSTERDAM · BERN · FIRENZE · GÖTTINGEN · HELSINKI · KØBENHAVN · OXFORD · PARIS · PRAHA · STOCKHOLM · WIEN

HOGREFE



PT

Positiviteitstest

Handleiding

Gian Vittorio Caprara

Guido Alessandri

Patrizia Steca

HOGREFE



Hogrefe en de Hollandse meesters



De illustratie op de voorkant van deze handleiding is geschilderd door Jan Havickszoon Steen (ca. 1625-1679), een van de belangrijkste Nederlandse kunstschilders uit de 17e eeuw. In veel van zijn schilderijen worden Nederlandse spreekwoorden uitgebeeld, waarvan een van de meest voorkomende was: 'Zo de ouden zongen, zo piepen de jongen'. Ook de afbeelding van deze handleiding draagt deze titel. Mogelijk wilde Jan Steen met dit schilderij commentaar geven op het feit dat de mens zijn slechte gewoonten onbeschaamd aan een volgende generatie doorgeeft. Desalniettemin zien we op het eerste gezicht echter voornamelijk een vrolijk feest, waarbij jong en oud zich vermaken. Aan positiviteit lijkt hier dus geen gebrek te zijn.

Beeld omslag: *Zo de ouden zongen, zo piepen de jongen* - Jan Steen (ca. 1663 - 1665)
© Mauritshuis, Den Haag

Vormgeving: Paul Boyer, Amsterdam

Nederlandse bewerking: © 2014 Hogrefe Uitgevers B.V., Amsterdam.

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of op enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Bewerking van de *Positivity Test (PT)* van Gian Vittorio Caprara, Guido Alessandri en Patrizia Steca.

© 2013 by Hogrefe Editore, Viale Antonio Gramsci 42, 50132 Firenze.

Translated and adapted with permission of the publisher. All rights reserved.

Artikelnummer 5704302

Inhoudsopgave

1	Positiviteit	5
1.1	Effecten van positiviteit	5
1.2	Positiviteitstheorie	6
2	Beschrijving van de Positiviteitstest	7
2.1	Meetpretentie	7
2.2	Toepassingsgebieden	9
2.3	Afname en interpretatie	10
3	Ontwikkeling van de Positiviteitstest	13
3.1	Oorspronkelijke versie	13
3.2	Nederlandstalige bewerking	14
4	Psychometrische eigenschappen	15
4.1	Normering	15
4.2	Betrouwbaarheid	17
4.3	Validiteit	19
	Literatuur	23
	Over de auteurs	27

1 Positiviteit

Door de opkomst van de positieve psychologie is er de laatste jaren een groeiende interesse ontstaan voor psychologisch onderzoek naar de positieve gedragskenmerken van individuen (Seligman & Csikszentmihalyi, 2000). Deze beweging heeft zowel in wetenschappelijk onderzoek als in de toegepaste psychologie de behoefte veroorzaakt om de voorwaarden van optimaal functioneren in kaart te brengen (Khaneman, Diener and Schwartz, 1999). In dit verband hebben diverse auteurs zich gericht op individuele persoonlijkheidskenmerken, die op verschillende manieren terug te voeren zijn op een algemene basishouding om het dagelijks leven met hoop en vertrouwen te benaderen. Zo stellen Scheier en Carver (1993) dat ‘positief denken’ aan de basis ligt van het vertrouwen dat mensen in de toekomst hebben. Kozma, Stone en Stones (2000) zien positiviteit als een stabiel persoonlijkheidskenmerk, dat bepalend is voor het ervaren van individueel welzijn. Diener et al. (2000) associëren positiviteit met de neiging van individuen om verschillende aspecten van hun bestaan in een positief licht te bekijken.

Caprara heeft samen met andere onderzoekers een compleet onderzoeksprogramma opgezet om het concept ‘positiviteit’ te bestuderen (Alessandri, Caprara & Tisak, 2012a; Caprara, Steca, Alessandri, Abela & McWhinnie, 2010), waarbij positiviteit gedefinieerd wordt als het gemeenschappelijke deel van de constructen die al bekend zijn in de psychologische literatuur: zelfvertrouwen (Rosenberg, 1965), optimisme (Scheier, Carver & Bridges, 1994) en tevredenheid met het leven (Diener, Emmons, Larsen & Griffin, 1985). Hoewel deze drie begrippen in theorie van elkaar onderscheiden worden, blijkt uit diverse onderzoeken dat deze constructen sterk met elkaar samenhangen (Alicke, 1985; Brown, 1998; Campbell, 1981; Diener & Diener, 1995; Gable & Nezlek, 1998; Lucas, Diener & Suh, 1996; Schimmack & Diener, 2003). Het concept zelfvertrouwen heeft betrekking op de algemene mening van een individu over zijn eigenwaarde als persoon (Harter, 1993). Dit wordt over het algemeen beschouwd als de evaluerende component van het zelfbeeld, dat vrij stabiel is over de tijd en bestaat uit cognitieve, gedragsmatige en emotionele aspecten (Blascovich & Tomaka, 1991). Optimisme, zoals geconceptualiseerd binnen de *Expectancy-value-theorie* (Scheier et al., 1994), heeft betrekking op verwachtingen die een individu van de toekomst heeft. Een optimist wordt over het algemeen beschouwd als een persoon die een visie op de toekomst heeft waarbij “goede dingen in de toekomst in overvloed zijn, en slechte dingen schaars” (Scheier & Carver, 1992). Tevredenheid met het leven heeft betrekking op de manier waarop individuen hun bestaan globaal beoordelen (Diener et al., 1985). Aangezien dit construct voornamelijk evaluatief van aard is, hebben de beoordelingen van individuen over hoe tevreden zij zijn met het leven een uitgebreide cognitieve component. Tevredenheid met het leven wordt daarom over het algemeen beschouwd als het cognitieve onderdeel van het bredere construct ‘subjectief welzijn’ (Diener, Suh, Lucas & Smith, 1999).

1.1 Effecten van positiviteit

Zelfvertrouwen, optimisme en tevredenheid met het leven zijn ‘globale evaluaties’ die een sterke invloed hebben op de gedachten, emoties en gedragingen van individuen. Van alle drie de concepten is aangetoond dat zij samenhangen met diverse indicatoren van goede psychologische aanpassing, succes in het leven en succes op het werk (Baumeister, Campbell, Krueger & Vohs, 2003; Lyubomirsky, King & Diener, 2005; Scheier et al., 1994). Een reeks van empirische studies heeft het bestaan van een latente eigenschap aangetoond,

die bekend staat onder de term 'positief denken' (Caprara & Steca, 2005, 2006), 'positieve oriëntatie' (Alessandri, Caprara & Tisak, 2012a; Caprara et al., 2009; Caprara et al., 2010), of 'positiviteit' (Caprara, Alessandri, Eisenberg et al., 2012). Deze eigenschap kan de verschillen tussen individuen verklaren die betrekking hebben op zelfvertrouwen, optimisme en tevredenheid met het leven. Positiviteit (dit is de term die we vanaf nu gebruiken) is een manier van kijken naar de werkelijkheid en heeft een grote invloed op de wijze waarop mensen betekenis en waarde toekennen aan hun bestaan in de wereld (Alessandri et al., 2012a; Caprara, Steca et al., 2010). Cross-culturele studies bevestigen dat in culturen die sterk van elkaar verschillen op het gebied van taal, tradities en gebruiken (zoals de Japanse, Canadese, Italiaanse en Duitse cultuur), positiviteit ten grondslag ligt aan zelfvertrouwen, optimisme en tevredenheid met het leven (Caprara, Alessandri et al., 2012; Caprara, Steca et al., 2010). Ook uit factoranalyses blijkt dat positiviteit een hogere-orde-factor is bij het meten van zelfvertrouwen, optimisme en tevredenheid met het leven aan de hand van vragenlijsten (Alessandri et al., 2012a). Deze latente factor heeft een hoge mate van stabiliteit in longitudinale onderzoeken, zelfs tijdens een complexe periode vol met persoonlijke veranderingen, zoals jongvolwassenheid (Alessandri, Caprara & Tisak, 2012b).

Andere onderzoeken hebben aangetoond dat de mate van positiviteit een significante voorspeller is van depressie, het gemiddelde niveau van individuele affectiviteit, ervaren kwaliteit van vriendschappen, relaties met anderen en gezondheid (Alessandri, 2008; Alessandri et al., 2012a; Caprara, Steca et al., 2010). Een nog duidelijker effect van positiviteit werd gevonden in een werkomgeving. Bij een steekproef van verzekeringverkoopers die voor een groot nationaal bedrijf werkten blijkt positiviteit een goede voorspeller te zijn van werkprestaties, zowel wanneer dit beoordeeld wordt door leidinggevenden als wanneer dit gemeten wordt in termen van totale omzet. Aangetoond werd dat positiviteit een significante bijdrage aan werkprestatie levert, onafhankelijk van de 'big five'-persoonlijkheidseigenschappen (McCrae & Costa, 2008), de belangrijkste zelfevaluaties (Judge & Bono, 2001) en positieve affectiviteit (Alessandri, Vecchione et al., 2012). Een laatste belangrijk resultaat komt uit een tweelingstudie, die verduidelijkt wat de bijdrage is van genetische overerving (natuur) en de omgeving (cultuur) aan het ontstaan van de waarneembare verschillen in positiviteit tussen mensen (Plomin, 2000). Er blijken hoge genetische correlaties te bestaan tussen zelfvertrouwen, optimisme en tevredenheid met het leven, wat erop wijst dat deze drie constructen in hoge mate afhankelijk zijn van dezelfde set genen (Caprara et al., 2009).

1.2. Positiviteitstheorie

Het uitgangspunt van de Positiviteitstheorie is het bestaan van de eigenschap 'positiviteit', die een belangrijke biologische en sociale rol vervult (Caprara et al., 2009). Positiviteit helpt mensen om in hun bestaan te investeren, veerkrachtig te zijn na tegenslagen en te overwegen dat het leven waard is om geleefd te worden, ondanks de onvermijdelijke achteruitgang die het gevolg is van ouderdom en het naderende einde van iemands bestaan (Alessandri et al., 2012a; Caprara, Steca et al., 2010). De Positiviteitstheorie is in het algemeen gebaseerd op dat wat Beck voorstelt in zijn cognitieve theorie van depressie (Beck, 1976, Beck, Epstein & Harrison, 1983, Beck, Rush, Shaw & Emery, 1979). Beck ziet depressie als de algemene neiging van een individu om een negatieve houding aan te nemen ten opzichte van zichzelf, zijn toekomst en zijn bestaan. In deze betekenis verwijzen geen van de theorieën naar persoonlijke eigenschappen van positiviteit of negativiteit, maar naar de cognitieve gesteldheid van een individu. De overeenkomsten tussen de twee theorieën plaatsen positiviteit echter niet aan de andere kant van het concept depressie. Integendeel, de Positiviteitstheorie verwerpt het idee dat psychisch lijden en psychisch welzijn in termen van geestelijke gezondheid de tegenovergestelde uitersten van een continuüm zijn (Ryff et al., 2006). Ziek-zijn en welzijn kunnen in sommige gevallen tegelijkertijd voorkomen, omdat zij betrekking kunnen hebben op verschillende aspecten van iemands leven. Vanuit dit perspectief gezien representeert positiviteit een algemene dimensie die door individuen gebruikt wordt om betekenis te geven aan diverse aspecten van het bestaan: de relatie met jezelf, de relatie met de toekomst, de relatie met je verleden, en relaties met anderen.

2 Beschrijving van de Positiviteitstest

2.1 Meetpretentie

De Positiviteitstest is de Nederlandse bewerking van de *Positivity Test* (Caprara, Alessandri & Steca, 2013). Op basis van een zelfrapportage wordt in kaart gebracht in hoeverre iemand een positieve houding heeft ten opzichte van zichzelf, zijn/haar toekomst, en anderen. De vragenlijst bestaat uit 34 items, waarbij de respondent op een vijfpuntsschaal moet aangeven in hoeverre de beschrijvingen op hem/haar van toepassing zijn.

De Positiviteitstest geeft resultaten voor twee algemene schalen: Positiviteit en Positieve oriëntatie. Hierbij wordt binnen de schaal Positieve oriëntatie onderscheid gemaakt tussen drie facetten: Zelf-oriëntatie, Ander-oriëntatie en Toekomstoriëntatie. Daarnaast worden er scores gegeven voor twee validiteitsschalen om de betrouwbaarheid van de rapportage vast te stellen: Heroïsch zelfbeeld en Moralistisch zelfbeeld. In tabel 1 wordt bij elke schaal een korte beschrijving gegeven van de meetpretentie. In tabel 2, tabel 3 en tabel 4 wordt een overzicht gegeven van de verdeling van de 34 items over de schalen en facetten.

Tabel 1 Beschrijving van de schalen en facetten van de Positiviteitstest

SCHALEN	
Positiviteit	Samenvattende schaal die de basiscomponenten van positiviteit omvat: de mate waarin mensen positief denken over zichzelf, anderen, hun toekomst. De nadruk bij deze schaal ligt op de ‘tevredenheid met het eigen leven’.
Positieve oriëntatie	Totaalscore van de facetten Zelf-oriëntatie, Ander-oriëntatie en Toekomst-oriëntatie. Deze schaal kan gezien worden als een globale indicator voor individueel welzijn.
FACETTEN VAN POSITIEVE ORIËNTATIE	
Zelf-oriëntatie	Het algehele gevoel van zelfvertrouwen en zelfwaardering dat betrekking heeft op persoonlijke kwaliteiten, karaktereigenschappen en uiterlijke verschijning.
Ander-oriëntatie	Het niveau van vertrouwen, openheid en verwachtingen ten aanzien van anderen; de mate waarin iemand in staat is zich toe te vertrouwen aan andere mensen.
Toekomst-oriëntatie	Het vertrouwen en het algehele gevoel van optimisme en enthousiasme ten aanzien van toekomstige gebeurtenissen.
VALIDITEIT	
Heroïsch zelfbeeld	De mate waarin iemand geneigd is zijn/haar persoonlijke vaardigheden en kwaliteiten (bijvoorbeeld intelligentie) systematisch te overdrijven.
Moralistisch zelfbeeld	De mate waarin iemand geneigd is om zijn/haar sociale en morele kwaliteiten te overdrijven (bijvoorbeeld empathie, vriendelijkheid).

Tabel 2 Items van de schaal Positiviteit

POSITIVITEIT	
1	Over het algemeen ben ik zelfverzekerd
4	Ik kijk met enthousiasme uit naar de toekomst
14	Ik heb veel vertrouwen in de toekomst
19	Soms zie ik de toekomst somber in *
31	Ik ben tevreden met mijn leven
32	Als het nodig is, kan ik bij iemand terecht
33	Alles bij elkaar ben ik tevreden met mezelf
34	Ik heb genoeg dingen gedaan waar ik trots op kan zijn

* omgescoord item

Tabel 3 Items van (de facetten van) de schaal Positieve oriëntatie

POSITIEVE ORIËNTATIE		
Zelf-oriëntatie	Ander-oriëntatie	Toekomst-oriëntatie
1 Over het algemeen ben ik zelfverzekerd	2 Ik denk dat de meeste mensen te vertrouwen zijn	4 Ik kijk met enthousiasme uit naar de toekomst
6 Als het kon, zou ik bepaalde dingen van mezelf veranderen (bijvoorbeeld uiterlijk of intelligentie)*	8 Ik geloof dat mensen over het algemeen eerlijk en oprecht zijn	9 Ik maak me wel eens zorgen over de toekomst *
11 Ik heb een positieve houding tegenover mezelf	12 Ik ben ervan overtuigd dat de meeste mensen alleen aan zichzelf denken *	14 Ik heb veel vertrouwen in de toekomst
15 Ik zou willen dat ik aantrekkelijker was *	18 Mensen zorgen over het algemeen voor elkaar	19 Soms zie ik de toekomst somber in*
21 Over het algemeen ben ik tevreden met wie ik ben	22 Mensen hebben vaak slechte bedoelingen *	24 Ik verwacht dat me meer goede dan slechte dingen zullen overkomen
25 Ik ben niet erg trots op mezelf *	27 Ik kan anderen makkelijk vertrouwen	29 Ik verheug me op de dingen die komen gaan

* omgescoord item

Tabel 4 Items van de validiteitsschalen

VALIDITEIT	
Heroïsch zelfbeeld	Moralistisch zelfbeeld
3 Ik los alle problemen die op mijn pad komen altijd direct op	7 Ik heb nooit iemand gekwetst in mijn leven
5 Ik ben nooit bang, zelfs niet als ik daadwerkelijk gevaar loop	10 Iedereen die ik ontmoet is altijd erg aardig
17 Ik ben ervan overtuigd dat ik altijd mijn uiterste best heb gedaan	13 Ik ben altijd gehoorzaam geweest en heb altijd gedaan wat men van mij gevraagd heeft
26 Ik twijfel nooit over de dingen die ik doe	16 Ik houd me altijd netjes aan de regels zelfs als niemand mij kan controleren
28 Wat ik zeg, klopt altijd	20 Ik heb nooit iemand bekritiseerd
30 Ik begrijp alles altijd meteen	23 Ik heb nooit ruzie met iemand gehad

2.2 Toepassingsgebieden

De Positiviteitstest is door de korte afnametijd zeer geschikt om in te zetten als onderdeel van een grotere testbatterij, en kan zowel gebruikt worden in het veld van de arbeids- en organisatiepsychologie als in het klinisch werkveld.

Arbeids- en organisatiepsychologie

Werkgerelateerde omgevingen vormen een belangrijke context waarin de Positiviteitstest toegepast kan worden, bijvoorbeeld voor het beoordelen van het welzijn van personeel of het inschatten van iemands potentieel bij selectiedoeleinden. Diverse onderzoeken hebben de relatie aangetoond tussen positiviteit (of soortgelijke constructen) en werkprestatie. Hierbij blijkt het verband tussen positiviteit en evaluatie-rapporten van collega's over de prestaties op de werkvloer even sterk te zijn als de samenhang tussen consciëntieusheid en werkprestaties (Alessandri, Vecchione et al., 2012). Het is belangrijk om op te merken dat de correlatie tussen positiviteit en werkprestatie significant blijft wanneer gecontroleerd wordt voor de 'big five'-persoonlijkheidseigenschappen (Caprara et al., 1996), het gemiddelde niveau van positieve affectiviteit (een factor die het verband tussen positiviteit en succes vaak vervuilt) en zelfevaluatie (Judge & Bono, 2001). Judge en Bono (2001) lieten in een grote meta-analytische studie zien dat er een duidelijke samenhang bestaat tussen zelfvertrouwen en werkprestatie (zie ook Locke, McClellan & Knight, 1996). Op eenzelfde manier zijn dispositioneel optimisme en tevredenheid met het leven gerelateerd aan een hoger niveau van werkprestatie, voornamelijk doordat deze factoren bijdragen aan individuele veerkracht, stressbestendigheid en samenwerking met collega's (Kluemper, Little & DeGroot, 2009; Luthans, Avolio, Avey & Norman, 2007; Seligman & Schulman, 1986; Youssef & Luthans, 2007; Zhong, 2007).

Klinische psychologie

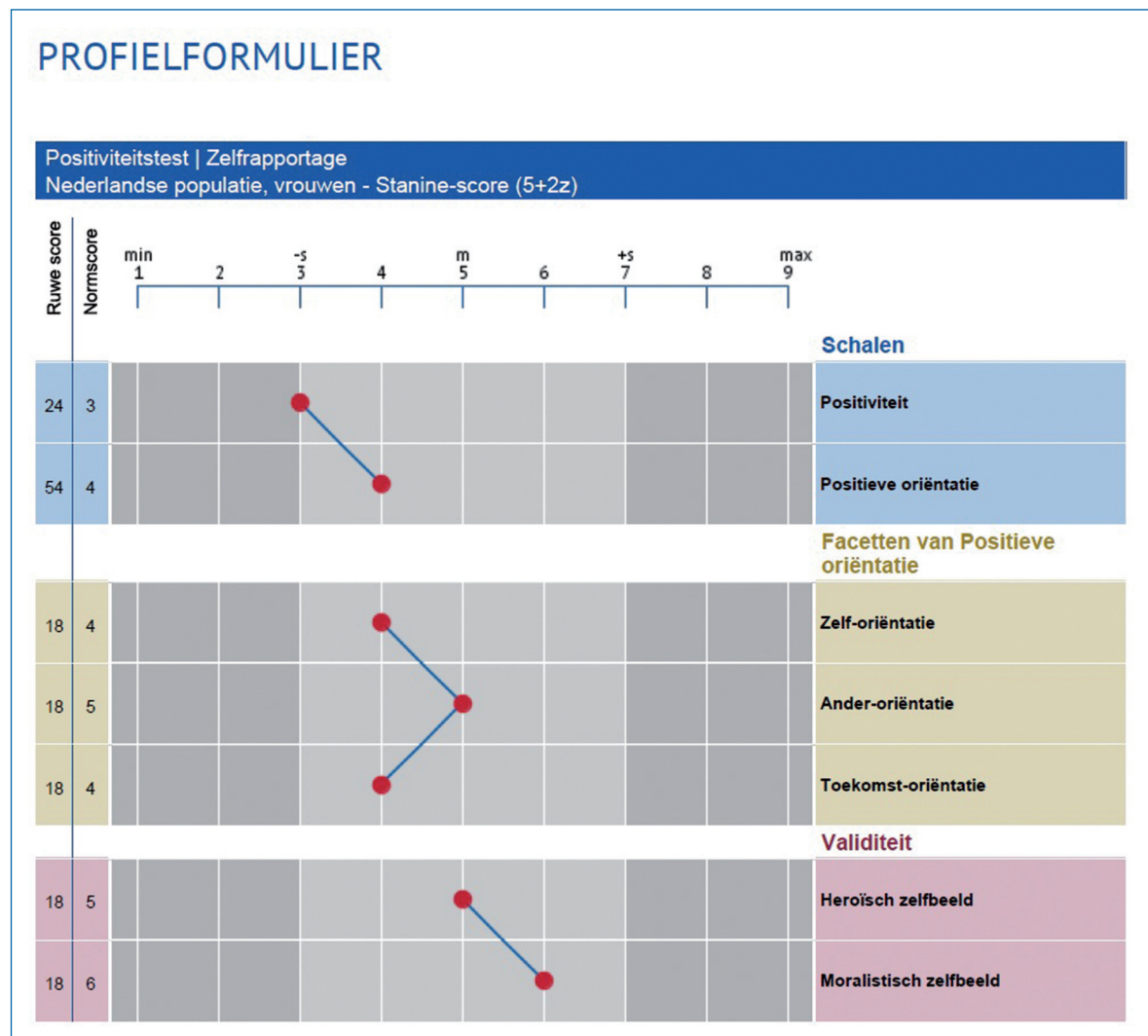
In de literatuur wordt vaak opgemerkt dat er niet alleen behoefte is aan instrumenten om probleemgedrag te meten, maar ook aan instrumenten die psychologische aanpassing en het optimaal functioneren van individuen in kaart kunnen brengen. Voor de geestelijke gezondheid van mensen is het immers niet alleen belangrijk om psychische problemen te verminderen, maar ook om positieve eigenschappen te bevorderen (World Health Organisation, 2004). In dit verband kan het meten van positiviteit zeker gebruikt worden in een klinische context, bijvoorbeeld als aanvulling op een diagnose van stemmingsstoornissen. De scores op de Positiviteitstest blijken negatief samen te hangen met scores op instrumenten die depressie, negatieve

affectiviteit, internaliserende gedragsproblemen en externaliserende gedragsproblemen meten. Daarnaast wordt er een positief verband gevonden tussen de scores op de Positiviteitstest en indicatoren van sociale aanpassing, zoals emotionele zelfredzaamheid en interpersoonlijke zelfredzaamheid (Caprara, Alessandri & Steca, 2013). Tot slot blijkt uit diverse onderzoeken dat een positief zelfbeeld bevorderlijk is voor het individueel welzijn en de preventie van ziek-zijn bij adolescenten (Donnellan, Trzesniewski, Robins, Moffitt & Caspi, 2005; Harter, 2003; Trzesniewski et al., 2006). De Positiviteitstest is daarom ook uitermate geschikt om te gebruiken in het klinisch werkveld.

2.3 Afname en interpretatie

De Positiviteitstest kan alleen digitaal afgenomen worden met het *Hogrefe Testsystem* (HTS). Door via internet in te loggen kunt de afname klaarzetten voor uw kandidaten en de link van de testsessie naar de kandidaat sturen. Na afloop wordt er een kant-en-klaar rapport geproduceerd, waarin de resultaten van de kandidaat worden gepresenteerd. Meer informatie kunt u vinden op www.hogrefe.nl.

Figuur 1 laat een voorbeeld zien van het profielformulier, waarin de genormeerde scores van de Positiviteitstest grafisch worden weergegeven.



Figuur 1 Profielformulier van de Positiviteitstest

De normscores scores die bij de Positiviteitstest worden gebruikt zijn stanine-scores. De stanine kent negen klassen en is een vrijwel normaal verdeelde schaal met een gemiddelde van 5 en een standaarddeviatie van 2. Bij de interpretatie van het rapport worden scores van 4, 5 en 6 beschouwd als 'gemiddeld'. De scores 2 en 3 zijn 'laag' te noemen, de scores 7 en 8 'hoog'. Scores van 1 en 9 worden beschouwd als respectievelijk 'zeer laag' en 'zeer hoog'.

Sociaal wenselijke antwoorden

De antwoorden die mensen geven bij het invullen van psychologische vragenlijsten weerspiegelen vaak niet alleen de kenmerken die de vragenlijst ten doel heeft om te meten. Mensen proberen zich dikwijls voor te stellen wat het goede of het foute antwoord zou kunnen zijn, of willen zichzelf op een gunstigere manier presenteren. Deze verstorende effecten doen zich met name voor wanneer een specifieke situatie of context mensen aanzet om een positief beeld van zichzelf te schetsen. Ook de vragen van de Positiviteitstest kunnen een respondent ertoe verleiden om een beeld van zichzelf te schetsen dat niet overeenkomt met de werkelijkheid. Om pogingen tot dergelijke vertekeningen te beperken, kan het nuttig zijn om respondenten voorafgaand aan de afname te informeren dat sociaal wenselijke antwoordpatronen met de Positiviteitstest gedetecteerd kunnen worden. In een klinische context of bij een selectieprocedure is het daarnaast zinvol om te vermelden dat pogingen tot vervalsingen een negatief effect op de resultaten zullen hebben. De Positiviteitstest bevat twee validiteitsschalen die als doel hebben om onrealistische antwoordpatronen te detecteren. Hoge en zeer hoge scores op de validiteitsschalen wijzen erop dat de respondent een gunstiger beeld van zichzelf heeft proberen te schetsen dan overeenkomt met de werkelijkheid, waardoor de resultaten op de schalen en facetten waarschijnlijk een vertekend beeld geven.